

Kókay György

DOKUMENTUMOK A VOLT KIRÁLYI PALOTA ÉSZAKI BŐVÍTÉSÉNEK ELŐZMÉNYEIRŐL

A volt királyi palota építéstörténetének egyik vitatott – máig nem tisztázott – pontja a dunai homlokzati terv jóváhagyásának kérdése, amelynek megválaszolásához a Magyar Országos Levéltárban folytatott kutatásaim legújabb eredményei alapján a következőkkel kívánok hozzájárulni.

A feltárt forrásanyag Hauszmann Alajosnak – most első alkalommal publikált – előterjesztése báró Bánffy Dezső miniszterelnökhöz a „Királyi palota folytatólagos építése” tárgyában. (1. melléklet). Az előterjesztésben Hauszmann javaslatot tesz saját tervének elfogadására, hangsúlyozva annak előnyeit Ybl Miklós 1885-ben készült tervével szemben. „A két tervnek – írja – egymással való összehasonlításából azonnal szembetűnő ama nagy különbség és előny, mely a nagyobb terv végrehajtása mellett szól.” A tervek az előterjesztés levéltári anyagából sajnos hiányoznak, így azok Ybl Ervin és Hauszmann Alajos műveiből származnak. (2. és 3. melléklet)

Hauszmann 1912. évi monográfiájában megemlíti, hogy terve „megnyerte Bánffy Dezső báró miniszterelnök tetszését, aki kegyes volt annak megvalósítása érdekében Ő császári és apostoli király felségének előterjesztést tenni és a művezetőnek magánkihallgatásra a legfelsőbb engedélyt kikérni...”

A feltárt forrásanyag tanúsága szerint azonban a miniszterelnökség nem „tetszéssel”, hanem kritikával fogadta az előterjesztést (4. melléklet), amelynek alapján Bánffy olyan tervezetett terjesztett Ferenc József elé, „amely legfelsőbb elhatározás-ként” lényegében Hauszmann javaslatát elutasítja. Amikor elrendeli, hogy „budavári palotámnak dunai homlokzata a néhai Ybl Miklós műépítész által készített tervek és költségelőirányzat alapján építtessék...” (5. melléklet) Ezt annál is inkább megtehetette, mert Ybl Miklós tervét a király még 1885-ben jóváhagyta.

Ennek ellenére Hauszmann tervét Ferenc József végül is elfogadta és a palota bővítésével kapcsolatos alapkövetelményes keretek között 1896. június 6-án megtörtént. (6., 7. és 8. melléklet) Hogy milyen érvek alapján változtatta meg Ferenc József legfelsőbb elhatározását, arra a kutatás eddigi eredményei még nem adták meg a választ.

Feltételezhető azonban, hogy Ybl Ervin álláspontja áll legközelebb az igazsághoz, amikor megállapítja: „Ybl terve nem valósult meg, de az udvartartásnak végül mégis szüksége lett az egész terület kihasználására. Hauszmann-nak tehát Ybl első megoldásához kellett visszatérnie a palota északi szárnyának a délivel azonos kiépítéséhez, középen a nagy kupolával”. Ybl ugyanis már 1883-ban Tisza Kálmán miniszterelnök hozzájárulásával alternatív tervekkel készített a királyi palota bővítéséhez, amelynek A) változata „A palota hosszmegoldása a dunai fronton” címet viselte. Ybl Ervin 1956 évben megjelent művében megfogalmazott feltételezését a Budapest Főváros levéltárában végzett kutatásaim végül is igazolták. A budavári palota építési bizottsága 1897. június 25-én tartott ülése jegyzőkönyvének tanúsága

szerint ugyanis Ferenc József 1897. április 19.-én – közel egy évvel az ünnepélyes alapköletétel után – a királyi palota dunai homlokzatának terveit „a főudvarmester által tett módosításokkal legkegyelmesebben jóváhagyni... méltóztatott”. Ez a döntés Hauszmann tervének elfogadását jelentette.

Felhasznált irodalom

- Magyar Országos Levéltár K-26/1895 és K-26/1896 számú jelzeteinek iratai.
HAUSZMANN Alajos: *A magyar királyi vár.* Budapest 1912
YBL Ervin: *Ybl Miklós.* Budapest 1956.
Budapest Főváros levéltára: A királyi palota építési bizottsága
1896 és 1897 évi jegyzőkönyvei.

Mellékletek

1. Hauszmann Alajos felterjesztése báró Bánffy Dezső miniszterelnökhöz a „Királyi palota folytatólagos építése” tárgyában. 1895. október 27. Magyar királyi miniszterelnök 3620/1895 számán. MOL K-26/1895
2. Ybl Miklós a) tervének földszinti alaprajza.
3. Hauszmann Alajos b) tervének földszinti alaprajza.
4. A Miniszterelnökség észrevételei Hauszmann Alajos 3620/1895 számú felterjesztéséről. MOL K-26/1895
5. Ferenc József legfelsőbb elhatározása Bánffy Dezső miniszterelnök előterjesztése alapján. 1896. január 5. Magyar királyi miniszterelnök 455/1896 ME-számán. MOL K-26/1896
6. Meghívó az alapkö letételi ünnepélyhez.
7. Szertartás az alapkö ünnepélyes letételénél.
8. Az ünnepély létesítményeinek (sátor, lelátók) alaprajza. 6,7,8, pontok esetében. MOL K-26/1896
9. Képek. A királyi palota dunai homlokzatának állapota a bővítés előtt és után szembeállítva Ybl Miklós jóváhagyott tervével.

ir. 21/X 1895

3620
Nagy-meltesági

Baró Bánffy Dezső
m. kir. miniszter Elnöke
úrnak

lisztetelleges föltérjesetése

Hausemann Antalos miniszteri
sávjának

a

Királyi palota folytatásig építése
sávjában.

3 drb.

1. Melléklet

A királyi palotaépítés művezetősége.

94-9280.

86. szám.

Budapest, 1895. évi Október hó 27.

Magymeltságú

m: Kir: Minister Elnök úr

Kezeldmes Uram!

A Királyi palota folytatódólagos építése ügyében mel-
lértalalt mely biztossal alulírottal felhívni, mi-
szerint a palota északi irányban való kibővítésére
vonnalkozó műszaki és költségvetési adatok kérésre.
Nében legyen előterjesztést

Mely biztossal alulírottak, van szerencsje
jelenteni, miszerint a Királyi palotának északi irány-
ban való folytatódólagos kibővítésére, két terv leterítik
és pedig:

- a) Az egyik, ugynevezett Kisebb terv szerint a jelenlegi
szertárház (Zaughaus) helyére épülne egy külön álló
pavillon, melyben a gardisták lakásai és a főrség
helyeztetlenek el. Ezen épület a Királyi palotával
egy folyosóval köthetnek össze.
- b) A másik - nagyobb tervben pedig megkísérletett
a palota jelenlegi munkálatának folytatása éart
kisebb épülettel és a középső Kisebb Kélek ismelle-
sével. Ede nagyobb szabású jünepi helyiségek és
ezenfelül a végző szárnyban gardisták lakásai és
a főrség osztalok be.

A két tervnek (mely helyszínrajzait / alatt

OROSZKOR LEVÉLTÁR
K. SZERKÖZ

1. Melléklet - folytatás

bátortoldit, mely díszlettel alulirott földerjertei) egymással való összehasonlításból aromászerebe tűni ama nagy különbség és előny, mely a nagyobb tero negyhatasa mellett szol.

Et királyi palota duma felé néző homlokzata, felelelegi hosszánál Körrel $\frac{2}{3}$ dával nagyobbodik, miáltal a már most is leterő impozans halas, nagy mértékben fokozadik. Valóban fejedelmi és emlékszerű előtörés - magas - a Kör nyezetet uráló félvise folytan e palota a duma balpartja, töl tekintve, paratlan látvány leendő.

De nem csak az emlékszerűség és a magasztosság eszményeit kifejezése mely itt erőnyerésű fog, szol a mellett hogy eme nagyobb tero létesítések, hanem a gyakorlati szükség is ama által.

Et felelelegi palota kerékben csak egy terem létesül, mely boudierem - nagy fogadó - ebédlő és táncterem egyaránt. De azért annak hogy e terem legülőbb kibővítéselt - az idővel felmerülő terbeli szükséglet nem elégitheti ki, és így mári eleve is gondoskodni kellene nagyobb szabású dísz és ünnepi helyiségek építéséről és mivel ilyeneket a Krisztinaváros felé néző új palotában elhelyezni nem lehet csak is az északi irányban épülő palota szárnyba oszthatók be.

Ezen előtöréssel a Kóczi Körlekedés kérdése - mely feleleleg sok királmii palot enged - szinten meg lesz oldva, et szent György terort lesz a behajtás - és a lovarda előtti útsz jönnék vissza a Kóczi - sehoh keresztes és nagy Kör, lekedési a Padaty fel nem emélttel. Et palota belső ud -

12. 4

vara érinthe nem lesz, az egyetlen és nyugodt maradó.
De Ő fölsége pseudogépi számára is az elmeélettel sokkal
előnyösebb lesz a helyzet mint jelenleg, mivel a Kocsik a St.
Györgyterem helyei körül a bejárathoz állíthatók fel és ide
két utera forkolva - egyikre a jövet, másikon a menet ne-
hezség nélkül leborozítható.

Éz ünnepi helyiségek központját egy nagy terem
képeznie 700-800 □ méter alapterülettel, mely Karcattal esel-
leg párhuzamosan, de minden esetre keszezi Karcattal lenne
általában - a mi a jelentégteljes diszteremben érhető hiány.
E terem körül csoportosulnak a fogadó terem, étkező helyi-
ségek vestibulumok és ruházók.

Ezen diszhelyiségek körül még a gardisták lakásai,
valamint a főország oszthatók be az északi szárnyba, miáltal
a legfelsőbb művelődési szükségleteinek teljes mértékben
megfelelni lehet.

Ezen épület homlokzata nem különbözik faragott kö-
vel, hanem a régi palotához hasonló módon csak a szerke-
zeti alkalmiságok készülnek kőből, egyéb körül vonatkozó al-
kalmatlanok. Éz előirányzott költségekben azonban nem
foglaltatik a régi palota homlokzatának egyetemes átalakítá-
sása és az új palotával való összekapcsolás költsége.

Éz építési költségek szempontjából is ezen nagyobb
levegőhajtása mutatkozik előnyösebbnek, mivel a kisebb
teremhez képest csak 840.000 ft különböztetés - illetőleg több költsé-
g menül fel. A költségek összehasonlítására szükséges
adatok //: alatti mellékletben vannak felsorolva.

Hoagy aránylag csak ily csekély differencia mutatkozik

ORSZÁGOS LEVÉLTÁR
K. szekció

abban találja indoklat, hogy a Kisebb Leroban fölöött parillou
 is folyosó építése egeizen faragott Kőből és gardagabb Kőkiegésben
 volt Lerveve, holott a javasolt nagyobb Leró szerint a régi palota
 Lelőt mint szerényebb esztétiká jömmen általmarashta.

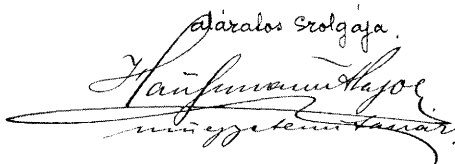
Ész építés Larkama két esztendőre, tehát 1902 évi végeig -
 Lerórelék, mely idő alatt nagy a Krisztina város oldali építők
 valamint a régi Szentáthár helyen emelkedő palotáinak építése
 helyesen befejezhető

Elmivel 1898 ban az előbbi palota már oly állapotban lesz
 hogy oda a Konyhákat behelyezni lehet - és időközben a "Zeng-
 Hais" ban lévő Katonai Kincstári helyiségek nagy megnőtt,
 hatók, vagy egyesületek fejében új építési lehetőségek, - nem
 lesz akadály hogy a régi épület még 1898 ban lebontható
 és helyen az új palota építése legkorábban 1899 évi tavaszán meg-
 indítható legyen.

És Kővetkező nagy esztendő alatt 1902 őszig az összes épít-
 Kézések és díszítési munkák véglegesen befejezhetők.

És építésre szükséges összegek, valamint az éventéként
 felhasználható részeket volt szeremesége mely listákkal
 alulirothtat a: //: szám mellett kétfelben kimutatni és mi-
 vel a vétes építési dotáció a felhasználható összegnél jó-
 val Kisebb, előtezerés útján lenne a szükséglet fedezendő,
 mely előleg az évi dotációval 18-20 esztendő alatt történ-
 hető lenne.

Fogadja Nagymeliosagod hódoló listákkal
 kifejezést, melylyet nagyon
 Excellenciá?

Áratos Szolgája.

 miniszterelnök

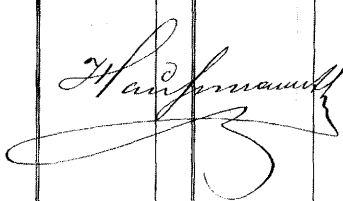
1. Melléklet - folytatás

A királyi palotaépítés művezetősége.

Stb. szám. hoz

Budapest, 1895. évi október hó 23. án

av 2022.

<u>Engedélyezett összegek:</u>			
1.	A Krisztinaváros oldalán épülő palotára	5,323,000 -	
2.	A díszterem kibővítésére	361,600 -	
	Összesen		5,684,600 -
<u>Még engedélyezendő lenne:</u>			
3.	A nagyobb terv létesítéséhez szükséges összeg	2,246,000 -	
4.	A Kerti falakra' s. a. t.	582,815 -	
	Összesen		2,828,815 -
	<u>Fő összeg</u>		8,513,415 -
			8,513,815 -
melyben a régi szertár épület (Teughaus) megváltásához szükséges 100,000 forint is beunfoglaltatik			
			
ORSZÁGOS LEVÉLTÁR K. SZÉKÉLY			

1. Melléklet - folytatás

A királyi palotaépítés művezetősége.

16 szám. l. n.

Budapest, 1895. évi október hó 23.

ad 3620
mlt 195

Az előirányzott építési költségek kimutatása.

A.)				
A kisebb terv, mely szerint külön álló testő épület és összekötő folyosó létesítetnék.				
1.	A Krisztinaváros oldalán épülő palota költsége	5,224,178	62	
2.	A díszterem kibővítésére előirányzott összeg	521,553	17	P. H. 86 mlt
3.	A testő épületre	789,759	97	
4.	Az összekötő folyosóra	446,676	62	
5.	Kerti falakra, lépcsők- és egyéb külső munkákra	583,815	89	
Összesen				7,565,984 94
B.)				
A nagyobb terv, mely szerint a palota északi irányban teljesen kiegészül és ünnepi helyiségek is létesítetnek.				
1.	A Krisztinaváros oldalán épülő palota költsége	5,224,178	62	
2.	A díszterem tényleges költsége	361,000	-	
3.	A palota északi részének kiegészítése	2,246,000	-	
4.	Kerti falakra, lépcsők- és egyéb külső munkákra	583,815	89	
Összesen				8,414,994 31
Különbség				849,009 24
				849,009 37

ORSZÁGOS LEVÉLTÁR
K. 22400

Hausmann

I. Melléklet - folytatás

A királyi palotaépítés művezetősége.

91-2286.

szám.

Budapest, 1895. évi október hó 23. én

Ad 3620
1895Építési programm.

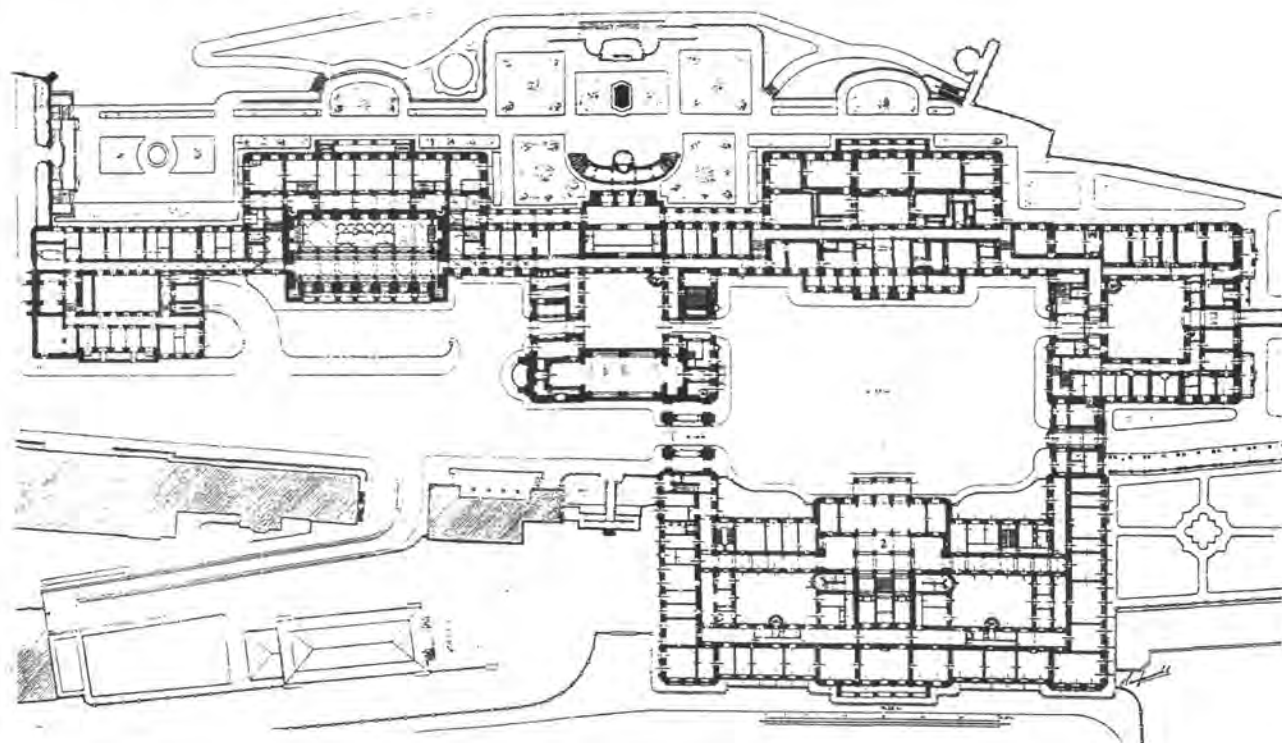
1896. évben épül a Krisztinavárosi palotaszárny földszinti és I. emeleti falazata, melyre előirányoztatott 720,000 forint,
1897. évben a II. emelet, és az összekötő szárnyak, egyúttal föld alá kerül a palota egyrésze, erre előirányoztatott 720,000 ft.
1898. évben befejeztetik a palota kültő munkája és berendeztetnek a könyvt. Ezen évben lesz lebontható a régi kertépület (Zsigmond), ez erre előirányoztatott 720,000 forint,
1899. től 1902. ig befejeztetnek a decorationális munkák és felépül a régi kertépület helyén a palota északi része, mely utóbbi 1902. év végén rendeltetésének szintén átadható lesz; ezen munkák végrehajtására évenként 1,000,000 forint építési költségre lesz szükség.

1. Melléklet - folytatás

A magyar királyi vár földszinti alaprajza

Die ungarische Königsburg. Grundriss des Parterregeschosses

Le Château royal de Hongrie. Plan du rez-de chaussée

1 } Vártemplom
 Burgkapelle
 La Chapelle du château

2 } Előcsarnok és lépcső
 Vorhalle mit Haupttreppe
 Vestibule et escalier principal

3. Melléklet

2994

Magyar királyi Ministerelnök.

3620 szám érkezeti X. 28. 1896. Ezzel elintéztetett:

M. E.

tiszteletos: *Julius Károly* körasszám: 8
 egyeztetelt: *Károly* vonatkozó szám: 216
 kiadott: *Károly* csomószám: I. A.

Tárgy: **Előírat: Utóírat:**
 száma: 86 kelt: X. 28. 465-96.

A Kir. palota építési műve-
 zeti fője, a kir. palota
 Duna-i kőművesgátló
 felépítési 86.

Határidő:

Alternatívum:
 a) Építési terület helyén pavilon
 & folyó felépítés a kir. palotára
 b) Duna-i kőművesgátló felépítési
 felépítés építési irányban, a
 meglévő palota felépítésben.

A nagyobb (b.) terv felépítésre	8,414,994 ft 52	} az eddigi épít megkezdés fel- belépésére.
a kisebb (a) " " " "	7,565,984 ft 52	
Hozzávetőleges költségek		849,010 ft 24

117. Az a) tervnél a díjazás -
 kibővítésnek csak a "tudvaleo"
 364.000 ft-ig terjedő költsége ke-
 zelt meg, mind az előirányzott
 521,558 ft-ig van figyelembe ve-
 ve, - helyett az helytelen, mert
 az a) terv költsége 160.558 ft-ig ma-
 radváltozó kéne, sőt a helyes
 közötti differencia költségvetés. - 1,009,563 ft 52 -

ORSZÁGOS LEVÉLTÁR
 K. SZAKCÉL

4. Melléklet

1
 1. Családfelépés megnevezés
 1,009,563 fl. v. királyi kölcsönből
 jött ill. az adóssághoz tartozó
 Két törvénnyel is jött elő
 a királyi kassza felújítására
 költségeire, nem a részletes
 költségvetés felvétel (1895-96) fel-
 vételéből 5.224,178 fl. 92 k. hanem
 az eadattal megfinanszírozott s ötéves
 által engedélyezett (1895-97) 5.223,000 fl.
 költségetől visszafizetésre.

Ez ugyan az a kölcsön, mely
 s. i. a királyi kassza felújítására
 a királyi kassza felújítására
 mindkét helyen a költségvetés fel-
 vételéből visszafizetésre, mely indok-
 latta a költségvetés felvételénél,
 hogy a költségvetés felvételénél
 a költségvetés felvételénél
 a költségvetés felvételénél
 a költségvetés felvételénél

La. Jászai Gyula

a budai kir. palota
 kir. titkár helyében.

L. K. V!

A budai kir. palota
 teljes kir. titkár helyében
 volt jelenkorban G. v. Gy. Kir.
 Jászai Gyula, a kir. palota
 teljes kir. titkár helyében s kir. tit-
 kár helyében a kir. palota

Magyar Királyi Miniszterelnök

3620 M.E. szám érkezett X. 28/1895

Tárgy

Száma: 86 kelte: X. 28.

A királyi palotaépítés művezetősége a királyi palota tárgyában

Alternatív terv:

- a) Szertárépület helyén pavillon vagy folyosó összeköttetés a régi palotával
- b) Dunai homlokzat teljes kiépítése északi irányban, a meglévő palota folytatásában

A nagyobb (b) terv összköltsége	8414994 Ft	} az eddigi építkezéseket is beleszámítva
a kisebb (a) terv összköltsége	<u>7585984</u> Ft	
Hausmann szerint a különbözet	849010 Ft	

Az a) tervnél a díszterem kibővítésének már tudva levő 161000 Ft-nyi tényleges költsége helyett még mindig az előirányzott 521553 Ft-ig van figyelembe véve, holott az helytelen mert az a., terv tényleg 160553 Ft-al kevesebbe kerülne és így a két terv közötti differencia tulajdonképpen 1009563 Ft.

Ennél fogva ugyanazon 1009563 Ft-nyi különbözet áll elő akkor is, ha mindkét tervnél 1. pont alatt a krisztinavárosi szárnyépület költségére nem a részletes költségvetés szerint szükségeslendő 5224178 Ft-ot, ha nem az eredetileg kiszámított és Őfelsége által engedélyezett 5323000 Ft előirányzatot vesszük számításba.

És éppen az a körülmény, hogy t.i. Hausmann most a két terv szembeállításánál a krisztinavárosi szárnyépületre mindkét helyen a tényleg szükségeslendő kisebb előirányzatot vette számításba teszi indokoltá és szükségessé, hogy a díszterem költsége is mindkét terven a tényleges összegben szerepeljenek.

1896.

Magyar királyi Minisiterelnök.

455 szám érkezett 1896. Ezzel elintéztetett:

M. E.

kiadatulott: *Stent*

egyedülett: *Stent*

kiadatulott: *Stent*

kiadatulott: *Stent*

Tárgy:

közzszám: 72

vonatkozó szám:

csomószám: I. B.

Előirat:

Utóirat:

száma: 5597

hite: I. 5.

3620-95

1862-96.

1931/92

Határidő:

*Utóiratja Kabinett. indója
visszatér a 5620-95 számú fel-
tevéstől, a kivételről legfeljebb alhatározattal.*

Ezen elhatározás feltétel járva legyen, hogy a budapesti pal-
otának díjazás kiutalásán a németi 1887. évi törvény min-
közletével ellentétben azaz az állami építkezéseket elvégzés
közvetlenül, az az államháztartás terénél mindenek először
kellene figyelembe vettől az az építkezések költségvetés
előteremtés - 3, 839, 815 forint arányú adóteremtés javadalm-
mögöttemmel a magyarországi városok a katonai építkezése-
re által elvégzését minden megkezdés előtt állami elő-
teremtés után fedeztetve.

Utoljára emlékeztetve magyar miniszterelnöknek
köz az ebből a feladatból azaz az állami építkezések, a kivétel
nyilvánosság helyi költségvetés elteremtés, a magánjelen az
által a jelenlegi építkezések alatt lévő költségvetés, azaz az állami
építkezések helyi költségvetés elteremtés, azaz az állami épít-
kezések elvégzésével közösen kiutalás, azaz az állami épít-
kezések elvégzését azaz az állami építkezések elvégzését be-
szel költségvetés.

Köszönettel, 1896. évi január 15-én

Ferenc József király

[Handwritten signature]

ORSZÁGOS LEVÉLTÁR
K. szekció

1896-98-1858

5. Melléklet

Magyar Királyi Miniszterelnök

455 M.E. szám érkezett I. 8/1896

Tárgy

Száma: 5597 kelte: I. 5.

Öfelsége kabinet irodája visszaküldi a 3620/1895 számú felterjesztést a következő legfelsőbb elhatározással.

Ezen előterjesztés folytán jóváhagyom, hogy budavári palotámnak dunai homlokzata a néhai Ybl Miklós műépítész által készített tervek és költségirányzat alapján kiépí- tessék az arra vonatkozó tervezési munkák haladéktalanul folyamatba tétessenek és az építési költség szükségletek 2829815 Ft erejéig a magyarországi várak és kertek fenntartására szánt aéapjából majd a megtérítendő állami előlegek útján fedeztesse- nek.

Utasítom egyaránt magyar miniszterelnökömet, hogy az ebbeli vázlatos tervek elké- szítése előtt a kérdéses új épületnek belső beosztását illetőleg és amennyiben az által jelenleg építés alatt lévő krisztinavárosi szárnyépület belső beosztása módosulna, arra nézve az első főudvarmesteremmel lépjen érintkezésbe, hogy azzal egyetértőleg állapotjanak meg mindkét új épületnek belső beosztásába.

Kelt Bécsben 1896. január 5.

Ferenc József sk.
Br. Bánffy sk.

Jobboldal.

.....lépcső.

.....sor.

.....szám.

AZ ÜLÉS HELYZETE
A HÁTLAGON VAN KITÜNTETVE.

MEGHIVÓ.

A MAGYAR ÁLLAM EZREDEVES FENNÁLLÁSÁNAK MEGÜNNEPLÉSE ALKALMÁBÓL

A BUDAVÁRI KIRÁLYI PALOTA ÉPÍTÉSE SZINHELYÉN

1896. ÉVI JUNIUS HÓ 6-ÁN SZOMBATON D. E. 10 ÓRAKOR

TARTANDÓ

ALAPKÖ LETÉTELI ÜNNEPÉLYHEZ

..... részére.

E MEGHIVÓ EGYSZERSMIND BELÉPŐ-JEGYŰL SZOLGÁL.

*A hölgyek reggeli látogató öltözetben, az urak nemzeti díszöltözetben vagy díszegyenruhában
1896-1896-48 jelennek meg.*

FIGYELMEZTETÉS. A KOCSIK 9 ÓRA UTÁN MÁR NEM BOCSÁTTATNAK A KIRÁLYI PALOTA UDVARÁBA.

..... 1896-1896-77

ORSZÁGOS LEVÉLTÁR

SZERTARTÁS

a királyi palota új épületszárnya ünnepélyes alapkövetésénél Budapesten

szombaton, 1896. évi június hó 6-án d. e. 10 órakor.

A férfiak közül a tábormokok szolgálati egyenruhában, a többi katonák díszben, szolgálati jelvény nélkül, a polgáriak nemzeti díszöltönyben jelennek meg.

A rendek nagykeresztjeinek szalagjait nem viselik.

A legfelsőbb uralkodóház esetleg Budapesten tartózkodó tagjai, a m. kir. miniszterelnök, a m. kir. miniszterek, az építési bizottság és Ő Felsége kísérete 3 1/2 órakor gyűlnek össze az ezen alkalomra felállított sátorban.

E sátor előtt a cs. kir. arcier s a m. kir. testőrség együttesen kettős őrt állít fel.

A sátorban magában egy asztalon az okmány, az aláíráshoz szükséges kellékek, valamint az alapkövetésénél használandó kalapács van előkészítve.

10 órakor Ő cs. és apostoli kir. Felsége, a főhadsegéd s a szolgálatban levő szárnysegéd kíséretében, legfelsőbb lakosztályából az alsó négyszög lépcsőjén le a sátorhoz megy.

5

ORSZAGOS LEVÉLTÁR
K. SZERKEZŐ

Erre a m. kir. miniszterelnök Ő Felségéhez rövid beszédet tart, mely után az építési bizottság egy tagja az okmányt felolvassa.

Ő Felsége ezután aláírja ezen okmányt, melyet néhány pénzdarabbal bádogtokba tesznek s ez utóbbit azután lepecsételik.

Ő Felsége ezután azon helyre megy, a hol az alapkö letétele történik.

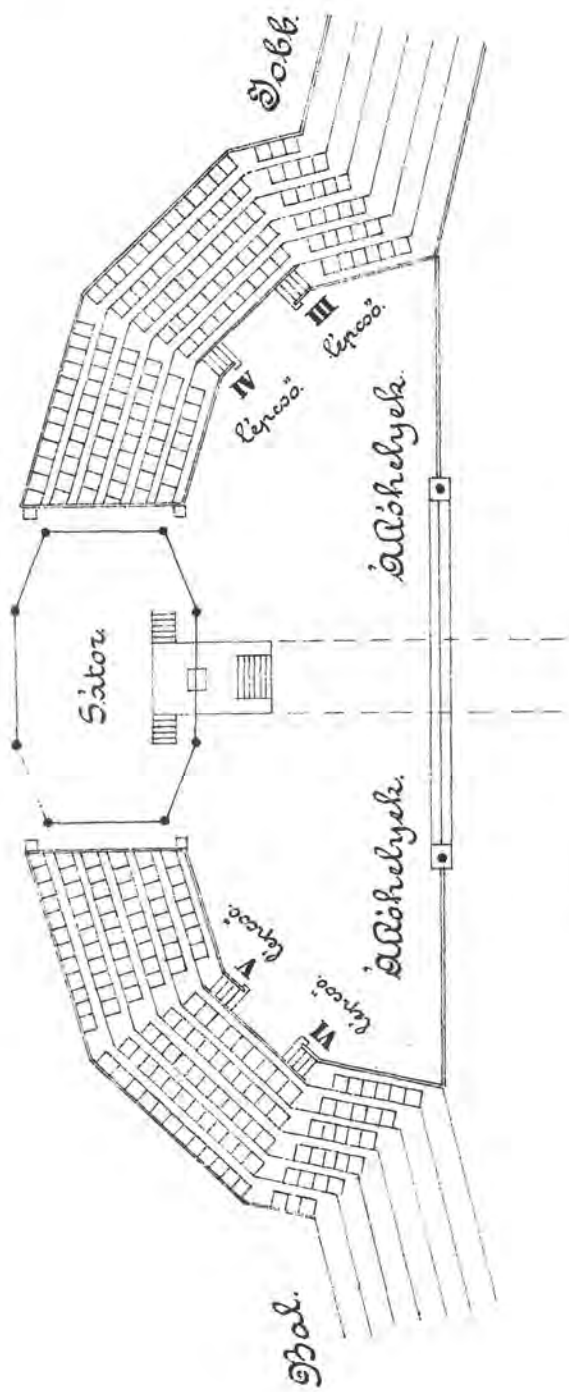
A bádogtokot a mélyedésbe s reá a zárkővet teszik, melyre azután Ő Felsége a kalapáccsal hármat üt.

Ugyanezt teszik azután a legfelsőbb uralkodóház férfitagjai s a méltóságok.

Ő Felsége ezután ismét legfelsőbb lakosztályába tér vissza s a jelenlevők mind eltávoznak.

Az emelvényen mint nézők: országgyűlési tagok, udvari és állami méltóságok, a tábornoki kar, küldöttségek és hölgyek, esetleg a diplomáciai testület tagjai vannak elhelyezve.

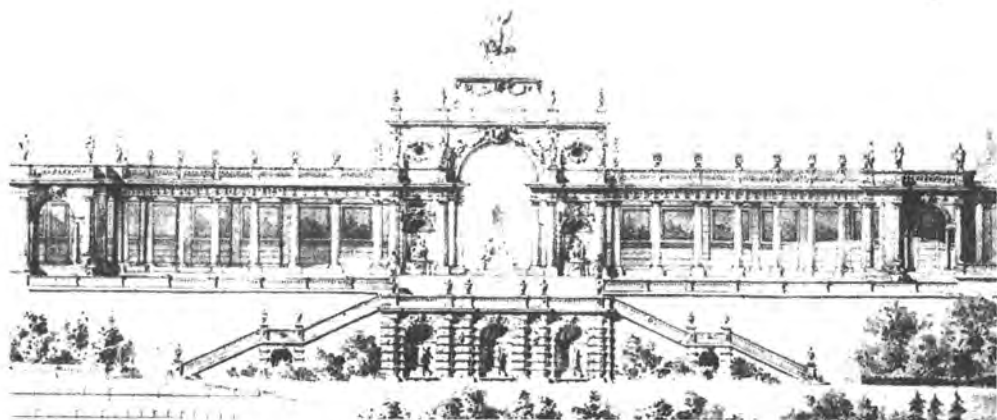

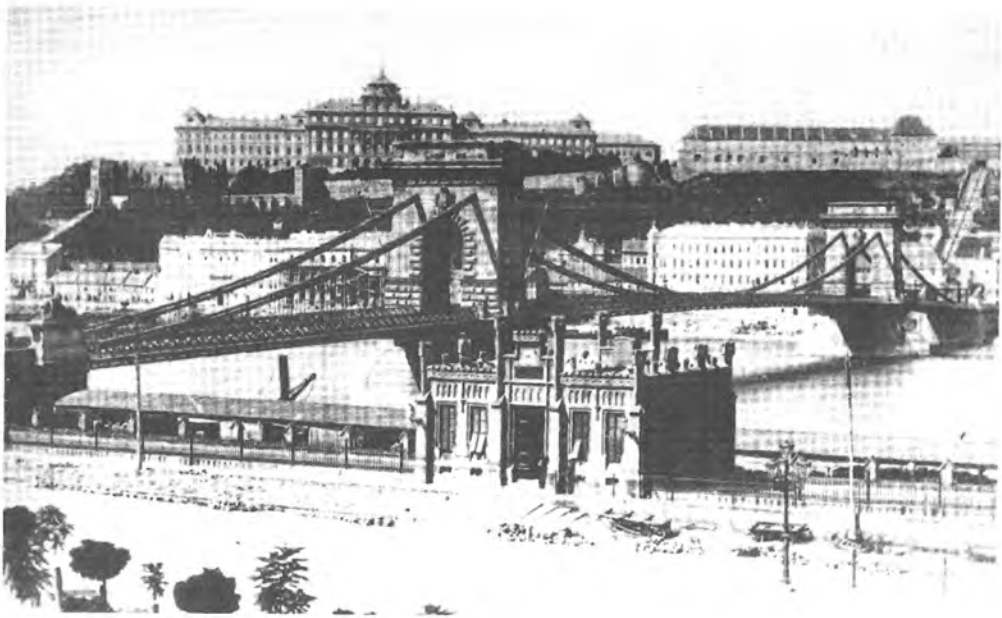
A palota udvar.

8. Melléklet

9. Melléklet

9. Melléklet – folytatás

